

ΠΑΥΛΟΣ

Τὰς βλέπω.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἐάνθρωπος ἔλθῃς πειρὸ κοντά, καὶ σκύψῃς νὰ δῆς αὐτὰς τὰς νεκρὰς μονάδας, ξέρεις τί θὰ δῆς;

ΠΑΥΛΟΣ

Τί;

ΚΡΙΤΩΝ

Ὅτι δὲν εἶναι καθόλου νεκράι. Εἶναι ὀλοζώντανες. Ἡ κάθε μία ἀπὸ αὐτὰς τὰς μονάδας εἶναι φορτωμένη ἀπὸ ἠλεκτρισμόν, ἔχει ἓνα στοιχειῶδες ἠλεκτρικὸν κβάντουμ ὅπως τὸ λέει ἡ φυσική, ὁ ἠλεκτρισμὸς μάλιστα αὐτὸς τῆς ἀρχικῆς μονάδος τῆς ὕλης, ἔχει μετρηθῆ μετὰ τὸ ἠλεκτρικὸν μέτρον καὶ ἔχει μάλιστα ὠρισθῆ ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ ποσότης τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

ΠΑΥΛΟΣ

Λοιπόν;

ΚΡΙΤΩΝ

Ἐνῶ λοιποὶ ἐνομίζαμεν ὅτι εἶναι ἀκίνητοι καὶ νεκροὶ αἱ ἀρχικαὶ μονάδες τῆς ὕλης, βλέπομεν πάλιν ὅτι σαλεύουν ἀκόμη, εὐρίσκονται ἐν κραδασμῶ ἕξ αἰτίας τοῦ ἠλεκτρικοῦ φορτίου τὸ ὁποῖον φέρουν.

ΠΑΥΛΟΣ

Μήπως λοιπόν, αὐτὸ τὸ στοιχειῶδες ἠλεκτρικὸν φορτίον εἶναι ἡ ἐνεργοῦσα αἰτία ποὺ ζητοῦμεν;

ΚΡΙΤΩΝ

Δὲν πρόσεξες λοιπόν ὅτι καὶ τὸ ἠλεκτρικὸν φορτίον τῶν ἀρχικῶν μονάδων εἶναι κάποια κίνησις, κάποιο φαινόμενον καὶ ὡς τοιοῦτο συμβαίνει χάρις εἰς τὴν ὑπαρξιν τοῦ χώρου;

ΠΑΥΛΟΣ

Τότε πρέπει νὰ ἴδωμεν, πῶς ἀποκτᾷ ἡ ἀρχικὴ μονὰς τὸ ἠλεκτρικὸν φορτίον τὸ ὁποῖον ἔχει.

ΚΡΙΤΩΝ

Πρέπει δηλαδὴ νὰ ἀφαιρέσωμεν καὶ τὴν ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν μονάδα τῆς ὕλης, ἴσως κατορθώσωμεν

νά... φονεύσωμεν αὐτήν, διὰ νὰ τὴν καταστήσωμεν πραγματικῶς ἀκίνητον καὶ νεκράν. Καὶ νὰ τὸ κάμωμεν μάλιστα γρήγορα αὐτό, διότι δὲν ἀποκλείεται, παρ' ὅλην τὴν διάσπασιν ποῦ τοῦ ἔκαμαμε, νὰ ἰδοῦμε πάλιν τὸ ἄτομον χάρις εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ χώρου, τὴν δυνατότητα τοῦ γίγνεσθαι, νὰ συγκροτηθῇ καὶ νὰ γίνῃ ὅπως ἦταν, ἐὰν ἀφίσωμεν τὰς μονάδας τῆς ὕλης ποῦ τὸ ἀπαρτίζουν, νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ ἔχουν αὐτὸ τὸ ἠλεκτρικὸν φορτίον, καὶ νὰ ὑπάρχουν βεβαίως μέσα εἰς τὸ ὅλον συγκρότημα τῆς ὕλης.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἄς γίνῃ λοιπὸν καὶ αὐτὸ διὰ νὰ ἴδωμεν τὴν πραγματικῶς ἀκίνητον ὕλην καὶ νὰ ἐξετάσωμεν πῶς ἐγίνε.

ΚΡΙΤΩΝ

Τί μένει λοιπὸν μπροστά μας; Πρόσεξε καλὰ αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἔμεινε ἀπὸ τὸ ἄτομον τῆς ὕλης, ὕστερα ἀπὸ τόσας προσπάθειας ποῦ κατεβάλαμεν διὰ νὰ τὸ διασπάσωμεν καὶ τὸ νεκρώσωμεν. Καὶ εἶπέ μου, πῶς τὸ βλέπεις αὐτὸ ποῦ μένει;

ΠΑΥΛΟΣ

Ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ διακρίνω τίποτε...

ΚΡΙΤΩΝ

Δὲν ἔχεις ἄδικον, διότι αὐτὸ ποῦ μένει, διαφέρει πολὺ ὀλίγον ἀπὸ τὸ τίποτε. Πρόσεξε δὲ νὰ σοῦ πῶ, πῶς τὸ βλέπω ἐγὼ αὐτὸ ποῦ μένει, κοὶ πῶς ἔχει γίνε.

ΠΑΥΛΟΣ

Προσέχω καὶ σὲ ἀκούω.

ΚΡΙΤΩΝ

Κάθε κίνησις ἀφηρέθη ἀπὸ τὴν ὕλην, ὡς συμβαίνουσα χάρις εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ χώρου. Καὶ ἡ ἀκίνητος ὁμως ὕλη ποῦ μᾶς ἔμεινε, δὲν ὀφείλει ἄραγε τίποτε εἰς τὸν χῶρον;

ΠΑΥΛΟΣ

Τὴν θέσιν ποῦ κατέχει, θέλεις νὰ πῆς.

ΚΡΙΤΩΝ

Δηλαδή ὁ χῶρος ἐξακολουθεῖ νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του καὶ ὅταν παύσουν τὰ φαινόμενα, ἡ κίνησις, ἦτοι καὶ εἰς

τὴν νεκρὰν καὶ ἀκίνητον ὕλην, παρέχων εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν ποῦ κατέχει.

ΠΑΥΛΟΣ

Προφανῶς.

ΚΡΙΤΩΝ

Καὶ θὰ ἦτο ἀσφαλῶς λογικώτερον νὰ παραδεχθῆ κανεὶς ὅτι, αὐτὴ ἡ ἐλαχίστη ὕλη ποῦ ὑπάρχει ἐν τῷ χώρῳ, τὴν ὁποίαν, ἐκ τῶν συγκρίσεων ποῦ προηγουμένως ἐκάμαμεν τὴν ἔχαρακτήρισες μὲ τὴν τόσον παραστατικὴν ἔκφρασιν ὅτι σχεδὸν δὲν ὑπάρχει μέσα εἰς τὸν χῶρον, ὅτι αὐτὴ ἡ ἐλαχίστη ὕλη, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τὸ κατάντημα ποῦ ἔπαθε μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ὄσων ὀφείλει εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ χώρου, θὰ ἦτο λογικώτερον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι καὶ αὐτὴ ὀφείλεται εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ χώρου, παρὰ νὰ ζητοῦμεν νὰ εὕρωμεν ἄλλην αἰτίαν ἢ ὁποία νὰ κατεσκεύασε, αὐτὸ τὸ οἰκτρὸν ὑπόλειμμα τῶν ὄντων, ποῦ μένει ἀπὸ τὴν διάλυσιν τοῦ ἀτόμου τῆς ὕλης καὶ τὴν ἀφαίρεσιν πάσης κινήσεως.

ΠΑΥΛΟΣ

Πράγματι φαίνεται λογικώτερον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι καὶ αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τὸν χῶρον.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄς φανῶμεν ὅμως δύσπιστοι καὶ ἄς μὴ θεωρήσωμεν ἀρκετὸν, τὸ τόσον εὐλογοφανὲς τοῦτο συμπέρασμα, διὰ νὰ πεισθῶμεν πληρέστερον ἀναζητοῦντες καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν πραγματικωτέραν.

ΠΑΥΛΟΣ

Μία ἄλλη ἀπόδειξις, εἶναι πράγματι ἀπαραίτητος.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄς θεωρηθῆ λοιπὸν ὅτι αὐτὴ ἡ νεκρὰ ἀρχικὴ μονὰς τῆς ὕλης ὀφείλει εἰς ἄλλην αἰτίαν τὴν ὑπαρξίν της καὶ ὄχι εἰς τὸν χῶρον. Πῶς φαντάζεσαι ὅμως νὰ συνέβη ἡ κατασκευὴ τῆς ἀρχικῆς μονάδος ὕλης; Κατεσκευάσθη δηλαδὴ ἔξω ἀπὸ τὸν χῶρον καὶ κατόπιν ἐπέδραμεν κατὰ σμήνη ὅπως αἱ ἀκρίδες καὶ κατέλαβε τὴν θέσιν ποῦ ἔχει ἐν τῷ χώρῳ, ἢ ὅτι ἡ ἀρχικὴ κα-

τασκευή της ἔγινε εἰς τὸν χῶρον καὶ ἐν τῷ χώρῳ εἶδε ἡ πρωταρχικὴ ὕλη, σὰν νὰ ποῦμε, τὸ φῶς τῆς ζωῆς;

ΠΑΥΛΟΣ

Ἡ ἀρχικὴ μονὰς τῆς ὕλης οὔτε ὑπάρχει ἔξω τοῦ χώρου, οὔτε ὑπῆρξε ποτέ, οὔτε ἐγεννήθη ἔξω ἀπὸ αὐτόν. Περὶ ὅλων αὐτῶν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γεννηθῆ καὶ ἡ παραμικρὰ ἀμφιβολία, εἰς κανένα ἄνθρωπον.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἀφοῦ λοιπὸν ἔξω τοῦ χώρου δὲν εἶναι δυνατόν οὔτε νὰ ὑπάρχη ἡ ὕλη, οὔτε νὰ ὑπῆρξε κάποτε, οὔτε νὰ ἐγεννήθη, οὔτε νὰ συνελήφθη, εἶναι φανερώτατον καθὼς νομίζω, ἀγαπητέ Παύλε, ὅτι, ἐὰν ἡ ὕλη ὀφείλει εἰς κάποιαν ἐνεργὸν δύναμιν τὴν ἀρχικὴν τῆς ὑπαρξίν δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ καὶ ἡ ἐνεργὸς αὕτη δύναμις, νὰ εὑρίσκεται εἰς τὸν χῶρον, νὰ δρᾷ ἐν τῷ χώρῳ καὶ νὰ ὑπάρχη συνεπῶς, μόνον καὶ μόνον διότι ὑπάρχει ὁ χῶρος. Νὰ εἶναι δηλαδὴ μία ἰδιότης αὐτοῦ.

ΠΑΥΛΟΣ

Ὅμολογῶ ὅτι πιστεύω πλέον, ὅτι ἡ δημιουργὸς δύναμις τῆς ἀρχικῆς ὕλης, ὑπάρχει εἰς τὸν χῶρον καὶ ἐφ' ὅσον ὑπάρχει εἰς τὸν χῶρον δὲν εἶναι προφανῶς παρὰ μίση ἰδιότης αὐτοῦ. Περὶ τούτου, δὲν αἰσθάνομαι νὰ ἔχω τώρα οὐδὲ τὴν παραμικρὰν ἀμφιβολίαν.

ΚΡΙΤΩΝ

Δὲν θὰ ἦτο δυνατόν, ἡ δημιουργὸς δύναμις τῆς ἀρχικῆς ὕλης, νὰ εἶναι κάτι ἐντελῶς ξεχωριστὸ καὶ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὸν χῶρον, ἀφοῦ, διὰ νὰ ὑπάρχουν τὰ ὄντα καὶ φαινόμενα εἶναι ἀπαραίτητος ἡ παρουσία αὐτῆς τῆς δυνάμεως, διὰ νὰ ὑπάρχη δὲ παροῦσα ἡ δύναμις, πρέπει νὰ ὑπάρχη ἐν τῷ χώρῳ ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ μόνον ποῦ ὑπάρχει πανταχοῦ. Πρέπει, συνεπῶς, νὰ μὴ ζητοῦμεν τὴν δημιουργὸν δύναμιν τῆς ἀρχικῆς ὕλης ὡς κάτι ἰδιαίτερον καὶ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὸν χῶρον, ἀλλὰ νὰ ζητοῦμεν νὰ μάθωμεν μίαν ἰδιότητα τοῦ χώρου, τὸ πῶς παράγει τὴν ἀρχικὴν ὕλην. Ἐχει δὲ τεραστίαν διαφορὰν τὸ νὰ πιστεύωμεν τὴν κατασκευάστριαν δύναμιν ὡς κάτι δια-

φορετικὸν ἀπὸ τὸν χῶρον, ἀπὸ τὸ νὰ τὴν πιστεύωμεν ὡς μίαν ἰδιότητα τοῦ χώρου καὶ μὲ ἐσφαλμένην ἀντίληψιν περὶ τούτου, οὔτε νὰ ἐξηγήσωμεν οὔτε νὰ γνωρίσωμεν τὸ ζητούμενον δυνάμεθα.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἐξέτασε λοιπὸν τὴν ἰδιότητα τοῦ χώρου νὰ παράγη τὴν ὕλην καὶ νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι εἶμαι σύμφωνος μαζύ σου καὶ ἀκόμη ὅτι ἀκολουθοῦμεν πιστῶς τὴν μέθοδον ἐρεύνης τὴν ὁποίαν προδιεγράψαμεν.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄκουσε λοιπὸν, πῶς ἐγὼ ἀντιλαμβάνομαι αὐτὴν τὴν ἰδιότητα τοῦ χώρου καὶ τὴν δημιουργικὴν τῆς ἰκανότητα. Νὰ μοῦ φαίνεται σὰν νὰ εἶμαι κάποιος βουτηχτής, ποὺ ἔφθασε πλέον εἰς τὸν βυθὸν ποὺ θέλει νὰ ἐξερευνήσῃ, τὸ θέαμα δὲ ποῦ ἔχω μπροστά μου εἶναι περίπου τὸ ἑξῆς: Ἐδῶ εἶναι ὁ χῶρος ἢ ἀπέραντος αὐτὴ δυνατότης τοῦ γίγνεσθαι. Ἐκεῖ εἶναι ἀκίνητες αἱ ἀρχικαὶ μονάδες τῆς ὕλης, αὐτὰ ποὺ λέμε ἠλεκτρόνια, καὶ πάρα πέρα τὸ ἠλεκτρικὸν των φορτίον, ποὺ τοὺς ἔχομεν ἀφαιρέσει. Σὰν νὰ βλέπω λοιπὸν ὅτι καὶ τὰ ἠλεκτρόνια δὲν εἶναι αἱ καθ'ἑαυτὰς ἀρχικαὶ μονάδες τῆς ὕλης, ἀλλὰ ἄθροισμα πολλῶν μικροτέρων μονάδων, τόσων πολλῶν, ποὺ ὅταν πάρῃς ἓνα ἠλεκτρόνιον καὶ τὸ διαλύσῃς εἰς τὰς μονάδας αὐτάς, ἀποσπῶν ἀπὸ αὐτὸ μίαν μίαν, θὰ χαθῇ ἀπὸ μπροστά σου καὶ τὸ ἠλεκτρόνιον καὶ αἱ μονάδες αὐταί, αἱ ὁποῖαι δὲν θὰ φαίνονται πλέον πουθενά. Αὐταὶ αἱ μονάδες ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται τὸ ἠλεκτρόνιον, εἶναι αἱ πραγματικῶς πρωταρχικαὶ μονάδες τῆς ὕλης, κατέχουν δὲ ἐκάστη ἑκτασιν ἑνὸς ὀρισμένου μέρους τοῦ χώρου καὶ εἶναι τὰ κυριολεκτικῶς ἄτμητα. Αἱ πρωταρχικαὶ αὐταὶ μονάδες εἶναι ἡ οὐσία τοῦ χώρου. Ὁ χῶρος, ὡς δυνατότης τοῦ γίγνεσθαι, ἔχει καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἑκτασιν καὶ παντοῦ τὰς πρωταρχικὰς αὐτὰς μονάδας, αἱ ὁποῖαι εἶναι μονάδες δυνατότητος καὶ δύνανται νὰ ὀνομασθοῦν δυνητικά. Ἡ παρουσία τῶν δυνητικῶν εἰς τὸν χῶρον προκύπτει ἐκ τῆς ἰκανότητος αὐτοῦ νὰ εἶναι ἡ δυνατότης

τοῦ γίνεσθαι, ἢ δὲ προέλευσις δύναται νὰ γίνη ἀντιληπτή, ὅταν φαντασθῆ κανεὶς πρὸς στιγμὴν τὸν χῶρον δημιουργοῦν-
 τα ἑαυτὸν καὶ αὐξανόμενον ἀενάως ἀπὸ τινος κέντρου πρὸς
 μίαν ἀτέρμονα ἐπιφάνειαν. Ἡ αὐτοδημιουργία, παρακολου-
 θεῖται ταυτοχρόνως ἀπὸ τὴν θέλησιν νὰ εἶναι πλήρης δυνατο-
 τήτων τοῦ γίνεσθαι, ἢ δὲ πληρότης αὕτη πραγματοποιεῖ-
 ται ἐπίσης ταυτοχρόνως, διὰ τῆς ὑπάρξεως παντοῦ τῶν δυ-
 νατοτήτων τοῦ γίνεσθαι ὑπὸ μορφήν δυνητικῶν. Τὰ δυνη-
 τικά, κατὰ τὴν πλήρωσιν τοῦ χώρου, διὰ τῆς προσπαθείας
 νὰ καθέξῃ ἕκαστον, τὸ ἀναλογοῦν εἰς αὐτὸ μέρος τοῦ χώρου
 προσκρούουν τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δέ, λόγῳ καὶ τῆς γειτνιασέως των,
 ἐκ τῆς προσκρούσεως δὲ προέρχεται συσσωμάτωσις αὐτῶν.
 Καὶ ἰδοὺ ἀρχίζει ἡ Κίνησις, τὸ καθολικὸν αὐτὸ φαινόμενον τοῦ
 Παντός. Τὰ συσσωματωθέντα, ὡς βαρύτερα, ἐπιπίπτουν ἐπὶ
 τῶν ἄλλων καὶ προκαλοῦν τὴν συσσωμάτωσιν ἄλλων καὶ
 οὕτω καθ' ἐξῆς, τοιοῦτοτρόπως δὲ σχηματίζονται, κάτι σὰν
 νέφη συσσωματωθέντων δυνητικῶν. Καὶ μετὰ τὴν συσσω-
 μάτωσίν των ὁμως, τὰ δυνητικὰ διατηροῦν ἀμείωτον τὴν τά-
 σιν των νὰ καθέξουν εἰς τὸν χῶρον, τὴν εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν
 ἀντιστοιχοῦσαν θέσιν, ἢ προσπάθειά των δὲ εἶναι νὰ ἀποσπασ-
 θοῦν ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ὁποίου μέρη ἀποτελοῦν ἤδη, νὰ
 ἀπελευθερωθοῦν ἐκ τῆς φυλακίσεως των εἰς τὸ συγκρότημα
 τὸ ὁποῖον παρήχθη. Ἡ τάσις αὕτη ἐκάστου τῶν αἰχμαλωτι-
 σθέντων εἰς τὸ πρωτάτομον, ἃς ποῦμε, δυνητικῶν, κάμνει τὸ
 πρωτάτομον τοῦτο νὰ πάλλεται, ὁ παλμὸς δὲ αὐτὸς εἶναι τὸ
 ἠλεκτρικὸν φορτίον τοῦ πρωτατόμου, εἶναι τὸ στοιχειῶδες
 ἠλεκτρικὸν κβάντουμ τῆς πρωταρχικῆς μονάδος τῆς ὕλης,
 περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ ἡ Φυσικὴ. Εἶναι ἡ ἐγκλειομένη ἐνέργεια
 εἰς τὴν ἀρχικὴν μονάδα καὶ εἰς τὴν ὕλην γενικῶς. Ὄταν δὲ
 τὰ ἐκ συσσωματώσεως τῶν δυνητικῶν προελθόντα πρωτά-
 τομα, εἶναι πολλὰ μαζύ, τότε ἡ παλμικὴ των κίνησις, ἢ τάσις
 τῶν δυνητικῶν των νὰ ἀποσπασθοῦν, ἐμφαίνεται καὶ ὑπάρχει
 εἰς ὁλόκληρον τὸ ἄθροισμα τῶν πρωτατόμων, θεωρούμενον
 ὡς ἑνιαῖον σύνολον. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐντὸς τοῦ συνόλου, τοῦ ἀρ-

χικοῦ συγκροτήματος καὶ εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ πρωτάτομα, ἔχουν ὀλιγώτερον χῶρον νὰ πάλλωνται, πιεζόμενα συνεχῶς ὑπὸ τῶν περίξ αὐτῶν εὕρισκομένων, τὰ ὅποια ὀλονέν αὐξάνονται διὰ τῆς προσθήκης ἄλλων πρωτατόμων, ὁ παλμὸς αὐτῶν, ὁ ὅποιος ὀφείλεται ὡς εἶπομεν εἰς τὴν τάσιν τῶν δυνητικῶν νὰ ἀπελευθερωθοῦν πάντοτε ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, ἥτις τάσις ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρῆται πάντοτε ἀμείωτος, ἀναγκάζει τὸ πρωτάτομον νὰ συστρέφεται ἀντὶ νὰ κραδαίνεται, ὅπως ὁ φυλακισμένος στριφογυρίζει εἰς τὸν περίβολον τῆς φυλακῆς διότι δέν ἔχει χῶρον νὰ κινηθῆ ὅπως θέλει, ἡ συστροφή δὲ τῶν εἰς τὸ κέντρον τοῦ νέφους πρωτατόμων, ἀναγκάζει καὶ ὀλόκληρον τὸ νέφος νὰ συστρέφεται περὶ ἑαυτό. Ἐκ τῆς περιστροφῆς ὅμως ταύτης, τὰ εἰς τὸ νέφος πρωτάτομα πλησιάζουσιν περισσότερον τὸ ἓν τὸ ἄλλο, συγκεντρώνονται συνεχῶς νέα πρωτάτομα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, αὐξάνει ἡ πίεσις ἐπὶ τῶν εἰς τὸ κέντρον τοῦ νέφους εὕρισκομένων πρωτατόμων, καὶ ἀναγκάζει αὐτὰ εἰς νέας συσσωματώσεις, μέχρι τῆς συγκροτήσεως τῶν ἠλεκτρονίων, τὰ ὅποια ὀνομάζομεν φυσικὴν ἀρχικὴν μονάδα τῆς ὕλης. Ἡ συνεχὴς ὅμως αὐξησης τῆς πιέσεως τοῦ κέντρου, ἀναγκάζει καὶ τὰ ἠλεκτρόνια νὰ συσσωματοῦνται, παράγοντο τοιοῦτοτρόπως τὰ ἄτομα τῶν στοιχείων, τῶν ὁποίων ἀθροίσματα καὶ ἐνώσεις καὶ νέα συσσωματώσεις εἶναι τὰ ὄντα. Τὰ ὄντα λοιπόν, εἶναι συγκροτήματα δυνητικῶν, ἐχόντων καὶ διατηρούντων ἀμείωτον τὴν τάσιν των νὰ ἀπελευθερωθοῦν διὰ νὰ καθέξουν τὴν εἰς αὐτὰ ἀνήκουσαν θέσιν εἰς τὸν χῶρον. Αὐτὴ ἡ τάσις ἀντικειμενικῶς ἐξεταζομένη εἶναι ἡ αἰτία παντὸς ὄντος καὶ φαινομένου, σχετικῶς δὲ πρὸς τὰ ἄτομα τῆς ὕλης, λέγεται ἐνέργεια ἐγκλεισμένη εἰς αὐτὰ ἢ ἠλεκτρικὸν κβάντουμ, ἢ ὅπως ἄλλως θέλεις ὀνόμασέ την. Διὰ νὰ γνωρίσωμεν λοιπὸν κάθε ὄν καὶ κάθε φαινόμενον, πρέπει νὰ τὸ ἴδωμεν ὡς τάσιν τῶν ἀτόμων, τῶν ἠλεκτρονίων, τῶν πρωτατόμων, τῶν δυνητικῶν ποὺ τὸ ἀποτελοῦν καὶ τὸ παράγουν, τὴν τάσιν νὰ καθέξωσι τὴν εἰς αὐτὰ ἀνήκουσαν θέσιν εἰς τὸν χῶρον. Ἡ τάσις δὲ αὐτὴ, τὴν ὁποίαν

ἀρχικῶς παρήγαγε ἡ θέλησις τοῦ χώρου νὰ εἶναι πλήρης, μεταδίδεται ἀπὸ τοῦ δυνητικοῦ εἰς τὸ πρωτάτομον, ἐξ αὐτοῦ εἰς τὴν πρωταρχικὴν μονάδα τῆς ὕλης, ἐξ αὐτῆς εἰς τὸ ἄτομον τῆς ὕλης, ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ στοιχεῖον, ἐξ αὐτοῦ εἰς τὰ συγκροτήματα τῶν στοιχείων, τὰς συνθέσεις καὶ τὰς ἐνώσεις αὐτῶν, εἰς τὰ ὄντα, εἶναι δὲ εἰς ὅλα ἡ αὐτὴ καὶ ἀποτελεῖ αὐτὴ ἡ τάσις, αὐτὸς ὁ παλμός, τὸν σφυγμὸν, τὸ καρδιοχτύπι τοῦ Σύμπαντος. Εἶναι ἡ καθολικὴ μορφή τῆς Ζωῆς τοῦ Κόσμου.

ΠΑΥΛΟΣ

Ὁμολογῶ ὅτι μὲ κατέχει μία περίεργη συγκίνησις, κάτι σὰν ἀγαλλίασις ἐσωτερικὴ, ἐκ τῆς θέας τῆς εἰκόνας τῆς δημιουργίας, ποὺ τόσο παραστατικὰ μοῦ παρουσίασες, διότι αὐτὴν τὴν εἰκόνα δὲν ἤμποροῦσα οὔτε νὰ τὴν φαντασθῶ ποτέ, τόσο πραγματικὴν εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ τόσο ἀληθινὴν.

ΚΡΙΤΩΝ

Πρόσεξε ἀκόμα λίγο αὐτὴν τὴν εἰκόνα, διὰ νὰ ἴδης καὶ νὰ ξεχωρίσης, κοντὰ εἰς τὴν αἰτίαν τῶν ὄντων, τὴν τάσιν δηλαδὴ τῶν δυνητικῶν νὰ καθέξωσιν τὸν ἀναλογοῦντα εἰς αὐτὰ χῶρον, νὰ ἴδης λέγω ἐκεῖ κοντὰ καὶ αὐτὸ ποὺ ὠνομάσαμεν εἰς τὸν ὄρισμὸν τῆς Ἀληθείας, σκοπὸν τῶν ὄντων. Σκοπὸς λοιπὸν τῶν ὄντων εἶναι, ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν δυνητικῶν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας των ἐν τῇ ὕλῃ, εἰς τὴν ὁποῖαν περιέπεσαν λόγῳ τῆς προσπαθείας των νὰ καθέξωσιν τὸν εἰς αὐτὰ ἀναλογοῦντα χῶρον. Δηλαδὴ σκοπὸς εἶναι πάλιν ὁ χῶρος.

ΠΑΥΛΟΣ

Καὶ ὁ σκοπὸς τῶν ὄντων δὲν μοῦ κινεῖ ὀλιγώτερον τὸν θαυμασμόν, ἀπὸ ὅσον μὲ συνεκίνησε ἡ γνῶσις τῆς αἰτίας. Βλέπω δὲ ὅτι πράγματι, εἶναι τόσο κοντὰ εἰς τὴν αἰτίαν, ὅπως ἀκριβῶς εἶδαμε ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ὁ σκοπὸς κατὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ ὁρισμοῦ τῆς Ἀληθείας. Νὰ διατρανώνη δηλαδὴ τὸ ὄν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὴν ὑπαρξιν τῆς αἰτίας. Διὰ τοῦτο ἐπιδιῶκον τὸν σκοπὸν τῆς ὑπάρξεώς του τὸ ὄν, ἔχει τὴν τάσιν νὰ καθέξη τὸν χῶρον, λόγῳ τῆς ὑπάρξεως τῆς αἰτίας.

ΚΡΙΤΩΝ

Αίτια καὶ Σκοπός, ἢ τάσις πρὸς διάσπασιν τῆς ὕλης καὶ ἀπελευθέρωσιν τῶν δυνητικῶν καὶ ἢ πραγματοποίησις αὐτῆς τῆς τάσεως, προκαλοῦντα καὶ ἀναπαράγοντα τὸ ἓν τὸ ἄλλο, ἐναλλασσόμενα ἀενάως, ἀποτελοῦν τὸ Φαινόμενον τῶν φαινομένων, εἶναι τὰ δύο ἡμικύκλια τὰ σχηματίζοντα τὸν Κύκλον τῆς Αἰωνίας Γεννέσεως, τὰ συγκροτοῦντα καὶ συγκρατοῦντα τὸ ἓν τῶ χῶρῳ αἰώνιον καὶ ἀκατάλυτον Σύμπαν.

ΠΑΥΛΟΣ

Πραγματικῶς! Τώρα δὲ ἐννοῶ καλὰ καὶ τελείως πλέον, αὐτὸ ποῦ εἶπες διὰ τὸν χῶρον, ὅτι εἶναι ἡ δυνατότης τοῦ γίνεσθαι. Τώρα τὴν δυνατότητα ταύτην, δὲν τὴν βλέπω ὡς μίαν παθητικὴν καὶ ἀδρανῆ κατάστασιν ὅπως τὴν ἐνόμιζο, ἀλλὰ τὴν βλέπω ἐμπεριέχουσαν, ἐμπερικλείουσαν καὶ τὴν ἐνέργειαν, τὴν ὁποῖαν ἐπιμόνως ζητοῦσε νὰ ἀντιληφθῆ ἡ νόησίς μου.

ΚΡΙΤΩΝ

Εἶναι ὅμως καιρός, νομίζω ἀγαπητέ Παῦλε, νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἔρευνά μας διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς κάποιον τελικὸ συμπέρασμα. Θὰ ἤθελα ὅμως πρὶν προχωρήσωμεν νὰ σοῦ δώσω μίαν ἐξήγησιν, τὴν ὁποῖαν δὲν μοῦ ἐζήτησες σύ, ὡς ὄφειλες, παρασυρθεὶς προφανῶς ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν σου καὶ ἀπὸ τὸν θαυμασμόν τὸν ὁποῖον ἐξεδήλωσες.

ΠΑΥΛΟΣ

Περὶ τίνος πρόκειται;

ΚΡΙΤΩΝ

Ἡ κατανόησις τῆς ἀρχικῆς αἰτίας καὶ τοῦ καθολικοῦ Σκοποῦ, τῶν οὐσιωδεστέρων προφανῶς γνωρισμάτων τῆς ζητούμενης Ἀληθείας, ἔγινε κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ χῶρου, ὅχι μὲ ἀποδείξεις ὅπως συνέβη διὰ τὰ ἄλλα γνωρίσματα, ἀλλὰ μὲ ὀραματισμούς. Ἦναγκάσθην μάλιστα πρὸς τοῦτο νὰ γίνω, ὡς θὰ ἐνθυμεῖσαι, καί... βουτηχτής. Τώρα ὅμως, μετὰ τὴν παρένθεσιν αὐτὴν, εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τῆς θεωρίας, ἃς τὴν ποῦμε ἔτσι, ἀντὶ τῆς ἀποδείξεως, ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν περαιτέρω ἐπιστημονικῶν στοιχείων ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἠδυνάμεθα νὰ βασισθῶμεν, κα-

θῶς καὶ εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν μέσων ἐρεῦνης νὰ μᾶς φέρουν εἰς τὴν εἰκόνα ποὺ ἐφθάσαμεν, δι' ἀμέσου πρὸς αὐτὴν ἐπαφῆς. Ἀλλὰ πρέπει νὰ δηλώσωμεν ὅτι, ὅπως ἡ θεωρία περὶ ἀτόμων, χωρὶς κανεὶς νὰ ἔχη ἰδῆ ποτὲ τὰ ἄτομα καὶ τὰ ἠλεκτρόνια μὲ τὰ μάτια ἢ μὲ ὄργανα, οὔτε πολὺ περισσότερο ὅτι τὸ ἄτομον τοῦ σιδήρου π.χ. ἔχει 26 περιφερικὰ ἠλεκτρόνια, ὅπως λοιπὸν ἡ θεωρία περὶ ἀτόμων, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐξηγεῖ πλήρως τὰ φαινόμενα ποὺ παρουσιάζουν τὰ στοιχεῖα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπαληθεύεται κατὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους τὸ βάσιμον αὐτῆς, ἔτσι καὶ τῆς εἰκόνας ποὺ παρουσιάσαμεν, τῆς περὶ αἰτίας καὶ σκοποῦ θεωρίας, πρέπει νὰ κάμωμεν τὴν ἐπαλήθευσιν, ἐξηγοῦντες τὰ φαινόμενα καὶ τὰ ὄντα κατὰ τρόπον ὥστε ἡ αἰτία καὶ ὁ σκοπὸς ποὺ παραδεχόμεθα, νὰ εἶναι ἡ ἀποκλειστικὴ βᾶσις τῆς ἐξηγήσεως αὐτῶν.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἡ παράλειψίς μου νὰ σοῦ κάμω τὴν παρατήρησιν ποὺ ἔκαμες ὁ ἴδιος στὸν ἑαυτὸν σου, ὀφείλεται πραγματικῶς εἰς τὸν θαυμασμόν ποὺ ἠσθάνθην, ὁ ὁποῖος δὲν μοῦ ἄφισε καμμίαν ἀπολύτως ἀμφιβολίαν μέσα μου ὅτι αὐτὰ ποὺ εἶπες ἠμπορεῖ καὶ νὰ μὴ εἶναι σωστά. Κατόπιν ὅμως τῆς ἐξηγήσεως ποὺ ἔδωκες, νομίζω ὅτι ἔγινε πλήρης ἐπανόρθωσις, καὶ ἐπανήλθομεν πάλιν εἰς τὸν δρόμον καὶ τὴν μέθοδον τῆς ἐρεῦνης, τὴν ὁποίαν προδιεγράψαμεν.

ΚΡΙΤΩΝ

Πρὶν ὅμως προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τῶν ἄλλων γνωρισμάτων τῆς Ἀληθείας, θὰ ἠθελα νὰ συμπληρώσω αὐτὴν τὴν ἐξήγησιν ποὺ ἔδωκα. Ἡ ὑποχρέωσίς μας εἶναι νὰ ἐξηγήσωμεν ὅλα τὰ ὄντα καὶ φαινόμενα ἐπὶ τῆ βᾶσει τῆς γνωσθείσης αἰτίας. Τοῦτο βεβαίως δὲν πρόκειται νὰ τὸ κάμωμεν τώρα, διότι εἶναι φανερόν ὅτι ἄρκετὰ ἔχομεν κουρασθεῖ. Εἰς ἄλλας ὅμως συζητήσεις, θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐξηγήσωμεν ὀλίγα κεφαλαιώδους μόνον σημασίας ὄντα καὶ φαινόμενα, διότι διὰ νὰ τὰ ἐξηγήσωμεν ὅλα δὲν θὰ μᾶς ἔφθανε ἡ ζωὴ μας, ὅσην δήποτε καὶ ἂν ἦτο. Νομίζω ὅμως ὅτι ἡ ἐξήγησις καὶ ὀλιγίστων

κεφαλαιώδους, ὡς εἶπα, σημασίας, ὄντων καὶ φαινομένων, θὰ εἶναι ἀρκετὴ ἀπόδειξις τῆς θεωρίας, θὰ ἀφίσωμεν δὲ κατ' ἀνάγκην τὴν λεπτομερῆ ἐξήγησιν ὄλων τῶν ἄλλων ὄντων καὶ φαινομένων, νὰ γίνῃ ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον.

ΠΑΥΛΟΣ

Θὰ εἶναι ὑπεραρκετὴ ἀσφαλῶς ἡ ἐξήγησις καὶ ἑνὸς μόνου ὄντος κεφαλαιώδους σημασίας. Ὅπως τώρα ποὺ ἐδέχθημεν μίαν ἐξήγησιν περὶ τοῦ πῶς ἐκ τοῦ χώρου, ὡς αἰτίας, δημιουργεῖται ἡ ὕλη, δὲν ζητοῦμεν πλέον ἄλλην ξεχωριστὴν αἰτίαν διὰ τὰ ὄντα, διότι οὔτε νὰ φαντασθῶμεν πλέον δυνάμεθα τὴν ξεχωριστὴν ὑπαρξιν ἄλλης αἰτίας, ἔτσι νομίζω ὅτι καὶ ἡ ἐξήγησις ἑνὸς μόνου κεφαλαιώδους σημασίας ὄντος, τοῦ σύμπαντος π.χ. θεωμένου ὡς ἐνιαίου ὀργανισμοῦ ἢ τοῦ φαινομένου τῆς ζωῆς, περὶ τοῦ ὁποῖου ἄλλοτε μοῦ ἔχεις ὁμιλήσει, θὰ εἶναι ὑπεραρκετὴ ἀπόδειξις τῆς ὀρθότητος τῆς περὶ αἰτίας καὶ σκοποῦ θεωρίας.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄς ἀνακεφαλαιώσωμεν λοιπὸν ὅσα γνωρίσματα τοῦ ὀρισμοῦ τῆς Ἀληθείας, παρεδέχθημεν ὅτι τὰ ἔχει ὁ ἐξεταζόμενος χῶρος, διὰ νὰ ἰδοῦμε τί μένει νὰ ἐξετάσωμεν. Ἄν λοιπὸν ἐνεθυμοῦμαι καλῶς, ὁ χῶρος εἶναι, τὸ ἓν, τὸ ἄπειρον, τὸ ὑπάρχον καθ'ἑαυτό, χωρὶς τὴν σχετικότητα τόπου καὶ χρόνου καὶ χωρὶς οἵανδήποτε ἄλλην σχετικότητα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ δημιουργικὴ αἰτία ὄλων τῶν ὄντων καὶ φαινομένων καὶ συγχρόνως σκοπὸς αὐτῶν καὶ τὸ ὁποῖον, τὸ ἴδιον, δὲ ἔχει ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως ἄλλης δημιουργοῦ αἰτίας διὰ νὰ ὑπάρχη.

ΠΑΥΛΟΣ

Πολὺ καλὰ τὰ ἐνεθυμήθης ὅλα ὅσα ἔχομεν παραδεχθῆ.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα μὲ τὴν σειράν τὰ ὑπολειπόμενα, ἀρχίζοντες δὲ ἅς ἴδωμεν ἂν ὁ χῶρος εἶναι τὸ ἀπόλυτον.

ΠΑΥΛΟΣ

Πῶς τὸ ἐλησμονήσαμεν αὐτό;

ΚΡΙΤΩΝ

Θὰ ἐνεθυμεῖσαι, βεβαίως, ὅτι κατὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ ὁ-

ρισμοῦ, εἰς τὴν λέξιν ἀπόλυτον, ἀπεδώκαμεν τὴν ἔννοιαν ἐκείνου ποῦ ὑπάρχει καὶ ποῦ ἰσχύει παντοῦ. Καὶ τὸ ὅτι μὲν ὁ χῶρος ὑπάρχει παντοῦ, ἔχει ἀποδειχθῆ. Ἰσχύει ὁμως παντοῦ; Ἐχει δηλαδὴ παντοῦ τὰς αὐτὰς ιδιότητας καὶ ἰκανότητας;

ΠΑΥΛΟΣ

Ἄν ἐκατάλαβα καλά, ἐρωτᾷς ἂν π.χ. ὁ χῶρος εἶναι παντοῦ ἢ δημιουργικὴ αἰτία τῶν ὄντων καὶ φαινομένων, ἢ ἄλλοῦ μὲν εἶναι, ἄλλοῦ δὲ δὲν εἶναι.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἔτσι ἀκριβῶς γεννᾶται τὸ ἐρώτημα.

ΠΑΥΛΟΣ

Μὰ, ἐὰν μοῦ ἔλεγες ὅτι ὁ χῶρος, ἐδῶ μὲν ἔχει δημιουργικὴν ἰκανότητα, ἀλλὰ εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος δὲν ἔχει, θὰ μοῦ ἦτο ἀκατανόητον καὶ δὲν θὰ ἤμποροῦσα οὔτε νὰ τὸ συζητήσω εἰς τὴν σκέψιν μου. Ἐνῶ τὸ ἀντίθετον, τὸ ὅτι δηλαδὴ ὁ χῶρος ἔχει παντοῦ καὶ πάντοτε τὰς αὐτὰς ἰκανότητας καὶ ιδιότητας, τὸ εὐρίσκω πολὺ λογικὸν καὶ συνεπὲς πρὸς αὐτὰς τὰς ιδιότητας τὰς ὁποίας παρεδέχθημεν ὅτι ἔχει ὁ χῶρος.

ΚΡΙΤΩΝ

Καὶ ὁμως ἐγὼ νομίζω ὅτι κάποιος θὰ ἤμποροῦσε πιθανὸν νὰ μᾶς πῆ τὸ ἐξῆς. Ὁ χῶρος δημιουργεῖ τὴν ὕλην διὰ τῆς ταιαύτης συμπυκνώσεως τῶν δυνητικῶν. Πολὺ καλά· ἀλλὰ ἐκ τῆς συμπυκνώσεως τῆς δυνητικῶν δὲν δημιουργεῖται τὸ κενόν, τὸ μέρος δηλαδὴ ὅπου δὲν ὑπάρχουν δυνητικὰ καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι φανερόν ὅτι εἰς τὸ κενόν δὲν ὑπάρχει πλέον δημιουργικὴ ἰκανότης, δυνατότης τοῦ γίγνεσθαι, λόγῳ ἑλλείψεως δυνητικῶν;

ΠΑΥΛΟΣ

Δὲν γνωρίζω τί θὰ ἀπαντήσωμεν εἰς ἐκεῖνον ποῦ θὰ μᾶς πῆ αὐτά, καταλαβαίνω μόνον πῶς ἡ ἀπορία του ὁμοιάζει μὲ τὴν ἰδικήν μου, ὅταν ἐξετάζαμεν ἂν ὁ χῶρος εἶναι τὸ ἓν, ὅποτε ἔβλεπα δύο χώρους, τὸν κενόν καὶ τὸν πλήρη.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἐμένα μοῦ φαίνεται ὅτι εἰς τὴν ἀπορίαν αὐτήν, ἤμπορεῖ

νά δοθῆ ἢ ἐξῆς ἀπάντησις. Ὄταν τὰ δυναητικά ἐνὸς μέρους τοῦ χώρου συμπυκνωθοῦν καὶ ἀφίσουν κενὸν τὸ μέγιστον μέρος αὐτοῦ, δὲν ἔπεται ὅτι τὸ μέρος αὐτό, τὸ κενὸν δηλαδὴ παύει νὰ εἶναι δυνατότης τοῦ γίγνεσθαι, νὰ εἶναι δημιουργὸς αἰτία. Διότι δημιουργικὴ δύναμις δὲν εἶναι μόνον ἡ δύναμις ἢ προκαλοῦσα τὴν συμπύκνωσιν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔλκουσα τρόπον τινὰ τὰ δυναητικά πρὸς διάσπασιν καὶ προσπαθοῦσα νὰ ἀπελευθερώσῃ αὐτά. Μόνη ἡ συμπύκνωσις δὲν εἶναι, δὲν ἀποτελεῖ αὐτὸ πού ὀνομάζομεν γίγνεσθαι. Οὔτε μόνη ἡ τάσις ἀπελευθερώσεως τῶν δυναητικῶν. Γίγνεσθαι θὰ πῆ ἀκριβῶς αὐτό. Τὸ ὅτι γίνεται αὐτὸ πού γίνεται ἐκ τῆς συμπυκνώσεως τῶν δυναητικῶν καὶ ἀφοῦ γίνῃ τείνῃ νὰ διαλυθῆ καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν χῶρον ἐκ τοῦ ὁποίου προῆλθεν. Γίγνεσθαι δὲν εἶναι μόνον ἡ αἰτία ἀλλὰ καὶ ὁ σκοπός. Γίγνεσθαι, δὲν εἶναι συνεπῶς ὁ περιέχων δυναητικά χῶρος, ἀλλὰ καὶ ὁ κενός χῶρος εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἐπανέλθουν ἐλκόμενα τὰ δυναητικά. Δὲν εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ χωρισθῆ ἡ δημιουργικὴ ἰκανότης τοῦ χώρου καὶ νὰ βλέπεται αὕτη μόνον ὡς συμπύκνωσις, οὔτε ὡς διάλυσις μόνον. Δημιουργικὴ ἰκανότης εἶναι καὶ τὰ δύο, ἀδισσπάστως ἡνωμένα εἰς τὸ γίγνεσθαι.

ΠΑΥΛΟΣ

Πολὺ καλὰ καὶ πλήρως ἠννόησα τὸ τί εἶναι ἡ δημιουργικὴ ἰκανότης καὶ τὸ γίγνεσθαι. Ἀπορῶ μάλιστα μὲ τὸν ἑαυτόν μου, πῶς δὲν ἠμπόρεσα νὰ καθορίσω αὐτὴν τὴν σημασίαν. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι, ἔχει μέσα μου ριζωθῆ ἡ πεποίθησις ὅτι ὁ χῶρος εἶναι αὐτὸ πού ζητοῦμεν καὶ αὕτῃ ἡ πεποίθησις δὲν μὲ ἀφίνει νὰ βασανίζω τοὺς λόγους μας καὶ νὰ βλέπω ὅσον πρέπει καθαρά. Θὰ προσπαθῆσω νὰ μὴ παρασυρθῶ πλέον, ἐν πάσῃ ὁμως περιπτώσει πρόσεχε καὶ σύ...

ΚΡΙΤΩΝ

Ἐμποροῦμεν λοιπὸν καθὼς νομίζω, νὰ κατατάξωμεν καὶ τὴν ιδιότητα τοῦ ἀπολύτου μεταξὺ τῶν γνωρισμάτων τὰ ὁποῖα ἀπεδείξαμεν ὅτι ἔχει ὁ χῶρος. Διότι ἐφ' ὅσον ἡ ἀπολυτότης ἰσχύει ὡς πρὸς τὴν δημιουργικὴν αἰτίαν, τὴν κυριωτέραν δι'

ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἰδιότητα, εἶναι φανερόν ὅτι καὶ ὡς πρὸς τὰς ἄλλας ἰδιότητας ἰσχύει ἡ ἀπολυτότης, ὡς πρὸς τὸ ὅτι δηλαδή εἶναι τὸ ἓν, τὸ ἄπειρον, τὸ ὑπάρχον παντοῦ, χωρὶς καμμίαν σχετικότητα, τὸ μὴ ἔχον ἀνάγκην γεννεσιουργοῦ αἰτίας διὰ τὴν ὑπάρχην. Τὸ μὴ ἀπόλυτον καὶ τῶν γνωρισμάτων τούτων, δὲν ἀντέχει οὐδὲ εἰς τὴν παραμικρὰν σκέψιν.

ΠΑΥΛΟΣ

Χωρὶς καμμίαν ἀμφιβολίαν, ὁ χῶρος ἔχει καὶ τὸ γνῶρισμα τὸ εἶναι τὸ ἀπόλυτον.

ΚΡΙΤΩΝ

Τὸ ὅτι τῶρα, ὁ χῶρος, εἶναι κάτι ἀναλλοίωτον καὶ μὴ ὁμοιάζον μὲ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον μὲ τὸν ἑαυτὸν του, τοῦ ὁποῖο ἕκαστον μέρος εἶναι ὅμοιον μὲ κάθε ἄλλο μέρος καὶ μὲ τὸ ὅλον, καὶ τὸ ὁποῖον ἔχει ὀλόκληρον καὶ εἰς ὅλα τὰ μέρη του καὶ πάντοτε τὰς αὐτὰς ἰδιότητας καὶ ἰκανότητας, νομίζω ὅτι ὅλα δὲν ἀποτελοῦν κατ' οὐσίαν νέα καὶ ἰδιαίτερα γνῶρισμα, χρῆζοντα ὡς ἐκ τούτου ἰδιαιτέρας ἀποδείξεως. Καὶ μόνη ἡ ἰδιότης τοῦ ἀπολύτου τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ χῶρος, περιλαμβάνει ἐν αὐτῇ ὅλα αὐτὰ πού εἶπα.

ΠΑΥΛΟΣ

Πράγματι ὅλα αὐτὰ πού εἶπες ἔχουν ἀποδειχθῆ, νομίζω, ὄχι μίαν ἀλλὰ πολλὰς φορές καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χωρέσῃ καὶ ἡ παραμικρὰ ἀμφιβολία περὶ τούτου.

ΚΡΙΤΩΝ

Τὸ ὅτι τὰ περιελάβαμεν εἰς τὸν ὅρισμόν, τὸ ἐπράξαμεν μᾶλλον διὰ τὴν σχηματίσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν ἐντονωτέραν καὶ πλέον ζωντανὴν τὴν εἰκόνα ἐκείνου πού θὰ ἀναζητούσαμε. Πράγματι δὲ ὁ χῶρος, εἶναι κάτι ἀναλλοίωτον ἀφοῦ κάθε ἀλλοίωσις θὰ κατέστρεφε τὴν ἀπολυτότητα, ἀφοῦ ἐν μέρος θὰ ἤλλαζε μορφήν, θὰ εἶχε διαφορετικὰς ἰδιότητας ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ θὰ ὑπῆρχον συνεπῶς δύο χῶροι. Ὡς ἀναλλοίωτον δέ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τίποτε ἄλλο. Καὶ ἕκαστον μέρος ὁμοιάζει μόνον μὲ τὰ ἄλλα μέρη καὶ μὲ τὸ ὅλον, διότι ὁ χῶρος εἶναι ἓν καὶ ἀπόλυτον καὶ ἀναλλοίωτον. Τὸ ὅτι δὲ ἔχει

παντοῦ καὶ πάντοτε τὰς αὐτὰς ιδιότητας καὶ ἰκανότητας, εἶναι αὐτούσιον αὐτὸ ποῦ ὠνομάσαμεν ἀπολυτότητα.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἄς προχωρήσωμεν λοιπόν, διότι εἶναι φανερόν ὅτι δὲν ἐξετάζομεν νέα γνωρίσματα, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ ἀποδειχθέντα περισσότερον ἀπὸ μίαν φοράν.

ΚΡΙΤΩΝ

Καὶ τώρα, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, μένει νὰ ἐξετάσωμεν ἂν ὁ χῶρος εἶναι τὸ Καλόν, τὸ Ὠραῖον, τὸ Ἀρμονικόν καὶ τὸ Ἐλεύθερον, ὅλα δὲ αὐτὰ, εἰς τὸν ἀνώτατον, τὸν ἀπόλυτον βαθμόν.

ΠΑΥΛΟΣ

Αὐτὰ πράγματι ἔχουν μείνει.

ΚΡΙΤΩΝ

Πρόσεξε λοιπόν νὰ ἰδῆς καὶ εἶπέ μου ἂν αὐτὰ τὰ τέσσερα γνωρίσματα ἔχουν κάποιαν σχέσιν, κάποιαν συγγένειαν μεταξύ των καὶ ποίαν;

ΠΑΥΛΟΣ

Μοῦ φαίνεται ὅτι πραγματικῶς ὑπάρχει συγγένεια καὶ ὅτι ἡ συγγένεια αὕτη, ἢ μεταξύ των σχέσις, εἶναι καθὼς νομίζω τὸ ὅτι τὸ καθένα παρακολουθεῖται πάντοτε ἀπὸ τὰ ἄλλα.

ΚΡΙΤΩΝ

Δὲν ἤμπορεῖς νὰ διατυπώσης καλύτερα ἢ μᾶλλον ἀπλούστερα αὐτὸ ποῦ θέλεις νὰ πῆς;

ΠΑΥΛΟΣ

Νὰ· ὅταν π.χ. κάτι εἶναι καλόν, δὲν ἤμπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι καὶ ὦραῖον καὶ ἄρμονικόν καὶ ἐλεύθερον. Τὸ ἴδιον δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθῆ καὶ διὰ τὸ καθέν ἀπὸ τὰ ἄλλα γνωρίσματα. Ἔτσι μοῦ φαίνεται.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἡ ἄποψίς σου δὲν εἶναι ἄστοχη. Νομίζω ὅμως ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὸ πρᾶγμα κατὰ πλεόν συγκεκριμένον τρόπον.

ΠΑΥΛΟΣ

Πῶς τὴν ἐννοεῖς αὐτὴν τὴν ἐξέτασιν;

ΚΡΙΤΩΝ

Ὅταν σὲ ἠρώτησα πρὸ ὀλίγου ἂν αὐτὰ τὰ τέσσερα γνωρίσματα ἔχουν κάποια συγγένεια μεταξύ των καὶ ποίαν, ἐπερίμενα νὰ μοῦ πῆς ὅτι κατὰ τοῦτο ὁμοιάζουν, εἶναι συγγενῆ αὐτὰ τὰ γνωρίσματα, κατὰ τὸ ὅτι εἶναι καὶ τὰ τέσσερα ἀφηρημένοι ἐννοιαί, ὅπως τὰς ὀνομάζομεν. Εἶναι δηλαδή ὅλα τῆς αὐτῆς ποιότητος καὶ τῆς αὐτῆς ἀξίας.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἐνόησα πολὺ καλὰ τὴν συγγένειαν ποὺ ἀποδίδεις εἰς αὐτά.

ΚΡΙΤΩΝ

Νομίζω λοιπὸν ὅτι ἡ ἀναλυτικὴ ἐξέτασις τοῦ ἑνὸς ἀπὸ αὐτά, θὰ μᾶς φέρῃ κοντὰ εἰς τὴν κατανόησιν καὶ ἐκείνου ποὺ θὰ ἐξετάσωμεν καὶ ὄλων τῶν ἄλλων συγχρόνως.

ΠΑΥΛΟΣ

Αὐτὸ ποὺ εἶπες, πλησιάζει μὲ τὴν ἰδικήν μου ἄποψιν ὅτι τὸ καθὲν ἀπὸ αὐτὰ παρακολουθεῖται καὶ ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα.

ΚΡΙΤΩΝ

Διάλεξε λοιπὸν ἓνα ἐκ τῶν τεσσάρων γνωρισμάτων, τὸ ὁποῖον νὰ ἀναλύσωμεν.

ΠΑΥΛΟΣ

Προτιμῶ τὸ ὠραῖον.

ΚΡΙΤΩΝ

Αὐτὴν τὴν ἰδιότητα, τοῦ ὠραίου, ποῦ τὴν ἀποδίδομεν συνήθως;

ΠΑΥΛΟΣ

Εἰς τὰ ὄντα καὶ φαινόμενα καὶ εἰς συγκροτήματα αὐτῶν.

ΚΡΙΤΩΝ

Κατ' ἀρχὴν λοιπὸν, μοῦ φαίνεται ὅτι, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ γνωρίσματος τῶν ὄντων καὶ φαινομένων, εἶναι συνεπέστατον πρὸς ὅσα μέχρι στιγμῆς ἀπεδείξαμεν καὶ παρεδέχθημεν, νὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ αὐτὸ ποὺ ἔχουν τὴν ἰκανότητα καθ' οἷον διποτε τρόπον νὰ παρουσιάζουν εἰς ἑαυτὰ τὰ ὄντα καὶ φαινόμενα, τὴν ὠραιότητα δηλαδή, ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ τὴν ἔχη

εἰς ἑαυτὴν ἢ δημιουργὸς αἰτία τῶν ὄντων καὶ φαινομένων, ὁ
χῶρος, εἰς τὸν ὑπέρτατον μάλιστα βαθμόν.

ΠΑΥΛΟΣ

Συνεπέστατον πράγματι θὰ ἦτο.

ΚΡΙΤΩΝ

Αὐτὸ δὲ ποῦ εἴπομεν διὰ τὴν ὠραιότητα, δύναται νὰ λεχθῆ
καὶ δι' ἕκαστον ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα τρία γνωρίσματα ποῦ ἐξε-
τάζομεν, χωρὶς καὶ πάλιν νὰ χωρῆ ἀντίρρησις.

ΠΑΥΛΟΣ

Βεβαιώτατα.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄς μὴ ἀρκεσθῶμεν ὅμως εἰς τοῦτο, παρ' ὅλον ὅτι θὰ ἦτο
ἀρκετόν. Αὐτὸ δὲ διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ κατανοήσωμεν ἀ-
κόμη περισσότερον αὐτὸ ποῦ ἐρευνῶμεν, νὰ τὸ αἰσθητοποιή-
σωμεν τρόπον τινὰ καὶ νὰ τὸ προσαρμόσωμεν εἰς τὰ δεδομένα
τῆς ἐρεύνης μας καὶ τῶν μέχρι στιγμῆς συμπερασμάτων τῆς
συζητήσεώς μας.

ΠΑΥΛΟΣ

Καὶ ἐγὼ αἰσθάνομαι αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν διότι δὲν σοῦ κρύ-
βω ὅτι, αὐτὰ τὰ γνωρίσματα, ποῦ λέγονται ἀφηρημένοι
ἔννοιαι, καὶ τὸ «ἀσύλληπτον» αὐτῶν καὶ ἡ προνομιακὴ ἱκα-
νότης ὠρισμένων μόνον ἀνθρώπων εἰς τὸ νὰ τὰς συλλαμβά-
νουν καὶ νὰ τὰς ἐννοοῦν, ὅλα αὐτὰ μὲ ἔχουν βασανίσει πολ-
λάκις καὶ ἐπὶ πολὺ καὶ μὲ ἔκαμαν νὰ σκέπτομαι μήπως πρό-
κειται ἀπλούστατα, περὶ ἀδυναμίας κατανοήσεως ἐξ ἀ-
γνοίας τοῦ πράγματος.

ΚΡΙΤΩΝ

Γνωρίζομεν λοιπόν, ἐκ τῶν μέχρι στιγμῆς συμπερασμάτων
τῆς ἐρεύνης μας, ὅτι ἡ ἀρχικὴ τάσις τῶν δυνητικῶν νὰ καθέ-
ξωσιν τὸν εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ἀναλογοῦντα καὶ ἀντιστοι-
χοῦντα χῶρον, ὑπάρχει καὶ διατηρεῖται ἀμείωτος πάντοτε
καὶ ὅπουδῆποτε καὶ ἂν εὑρίσκωνται, ὅπουδῆποτε καὶ καθ'
οἶονδῆποτε τρόπον καὶ ἂν ἔχωσιν αἰχμαλωτισθῆ ταῦτα μέσα
εἰς τὴν ὕλην. Ἡ τάσις αὕτη τῶν δυνητικῶν, μεταδίδεται, ἢ

μᾶλλον ἐκδηλοῦται καὶ εἰς τὰ ἐκ δυνητικῶν συγκροτήματα ποῦ εἶναι τὰ ὄντα, ἢ ἐκδήλωσις δὲ αὐτή, τῆς τάσεως τῶν ὄντων θεωρουμένων ὡς ἐνιαίων συνόλων ἐκ δυνητικῶν, εἶναι τὰ φαινόμενα ἐν γένει. Ἀνακεφαλαιοῦντες λοιπὸν ὅλα αὐτά, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πᾶν ὄν εἶναι συγκρότημα αἰχμαλωτισμένων δυνητικῶν, πᾶν φαινόμενον δέ, εἶναι ἢ καθολικὴ ἄποψις καὶ θεώρησις τῆς ἐκδηλώσεως τῆς τάσεως τῶν δυνητικῶν, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται τὰ ὄντα τὰ λαμβάνοντα ὅπωςδήποτε μέρος εἰς τὸ φαινόμενον τοῦτο.

ΠΑΥΛΟΣ

Ὅσα εἶπες εἶναι σύμφωνα πρὸς ὅσα ἔχομεν παραδεχθῆ, κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς αἰτίας τῶν ὄντων, ἢ δὲ ἐπανάληψις, ἢ ἀνακεφαλαίωσις ποῦ ἔκαμες, καθιστᾷ περισσότερο καὶ εὐκολώτερον κατανοητὴν τὴν σχετικὴν θεωρίαν.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὴν ιδιότητα τοῦ ὤρσιου τὴν ὁποῖαν ἐξετάζομεν. Ἐπειδὴ λοιπὸν, ἢ τάσις τῶν δυνητικῶν διατηρεῖται εἰς τὸ συγκεκριημένον ὄν, ἐκδηλοῦται αὕτη ὡς μορφή τοῦ ὄντος, ὡς σχηματισμὸς τῶν χαρακτηριστικῶν καὶ τῶν μερῶν αὐτοῦ. Ἡ δὲ μορφοποίησις τοῦ ὄντος ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον φαινόμενον τὸ παραγόμενον ὑπὸ τῆς τάσεως τῶν δυνητικῶν. Ἡ μορφοποίησις ὁμως τοῦ ὄντος δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ εἶναι ἀνάλογος καὶ ἀντίστοιχος πρὸς τὴν τάσιν τῶν δυνητικῶν, ἐπειδὴ δὲ ἢ τάσις αὕτη εἶναι ἢ αὐτὴ εἰς ὅλα τὰ δυνητικά καὶ ἐκδηλοῦται συμμετρῶς ἀπὸ παντοῦ, διὰ τοῦτο καὶ ἢ μορφοποίησις καθρεπτίζει τρόπον τινά, τὴν συμμετρίαν, τὴν ἔντασιν τῆς τάσεως καὶ διακρίνεται ὡς ἐκ τούτου ἀπὸ τὴν συμμετρικὴν τάξιν, καὶ κατάταξιν τῶν χαρακτηριστικῶν καὶ τῶν μερῶν τοῦ μορφοποιουμένου ὄντος. Ἐκ τῆς ἁρμονικῆς λοιπὸν καὶ συμμετρικῆς κατατάξεως τῶν χαρακτηριστικῶν καὶ τῶν μερῶν τοῦ ὄντος, πηγάζει ἢ ἔννοια τῆς ὠραιότητος.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἡ ἄποψις αὕτη περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ὠραιότητος εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν οὐσίαν τῆς ἐρεύνης μας καὶ τὰ ὅσα μέχρι στιγμῆς

μῆς παρεδέχθημεν. Καί εἶναι μάλιστα πολὺ ἱκανοποιητικὴ ὡς θεωρία—εἶναι καὶ τοῦτο θεωρία ἐφ' ὅσον στηρίζεται εἰς τὴν περὶ δυνητικῶν θεωρίαν σου. Ἄλλὰ δὲν διστάζω νὰ σοῦ πῶ ὅτι δὲν ἱκανοποιεῖ τελείως τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν καὶ νόησιν. Ἄν καὶ εἶναι δηλαδὴ ἱκανοποιητικὴ λογικῶς καὶ πραγματικῶς, ἐν τούτοις χρειάζονται περισσότεραι, πολλὰ ἀκόμη ἐξηγήσεις καὶ ἀποδείξεις.

ΚΡΙΤΩΝ

Καταλαβαίνω τὴν σκέψιν σου. Ἔχω ὅμως νὰ σοῦ ἀπαντήσω ὅτι ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ ἐξονύχισις τοῦ θέματος αὐτοῦ, δὲν, εἶναι εἰς τὴν «ἡμερησίαν διάταξιν» τῆς σημερινῆς ὁμιλίας μας ἀλλὰ πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ἄλλην φοράν, ἰδίως ὅταν καταπιαστοῦμε καμμιά μέρα τὸ περὶ ζωῆς θέμα. Γιαυτὸ μὴ ζητᾶς σήμερα περισσότερες λεπτομέρειες, ἀλλὰ νὰ περιορισθοῦν μόνον αἱ ἐρωτήσεις σου καὶ αἱ ἀντιρρήσεις του εἰς τὸ ἐὰν ὁ χῶρος εἶναι τὸ Καλὸν καὶ τὸ Ὠραῖον καὶ τὸ Ἀρμονικὸν καὶ τὸ Ἐλεύθερον. Ἐπὶ τούτου δὲ ἔχω νὰ σοῦ εἶπω ἢ νὰ σοῦ ἐπαναλάβω τὰ ἐξῆς. Ἐπειδὴ τὸ καθὲν ἀπὸ τὰ τέσσερα αὐτὰ γνωρίσματα, τὸ ἀντιλαμβανόμεθα καὶ τὸ νοοῦμεν μόνον ὡς χαρακτηριστικὸν τῶν ὄντων καὶ φαινομένων, νομίζεις ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἄλλη ἡ αἰτία ἢ χαρίζουσα εἰς τὸ ὄν τὴν ὠραιότητα π.χ. καὶ ἄλλη ἡ αἰτία τῆς ὑπάρξεώς του;

ΠΑΥΛΟΣ

Δὲν μοῦ εἶναι δυνατόν νὰ ἐννοήσω πλέον τὴν ὑπαρξιν ξεχωριστῆς καὶ ἀνεξαρτήτου αἰτίας ἀπὸ ἐκείνην ποὺ εἶναι ἡ δημιουργὸς αἰτία τῶν ὄντων. Ἡμπορῶ ὅμως νὰ ἐννοήσω ἀμέσως καὶ πλήρως πᾶσαν ἄλλην αἰτίαν, μόνον ὡς ἰδιότητα τῆς δημιουργικῆς τῶν ὄντων αἰτίας.

ΚΡΙΤΩΝ

Νομίζω λοιπὸν ὅτι πλέον ἢ ἐπαρκῶς ἔχει ἀποδειχθῆ καὶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ τὸ Καλὸν καὶ τὸ Ὠραῖον καὶ τὸ Ἀρμονικὸν καὶ τὸ Ἐλεύθερον, δὲν ὑπάρχουσιν παρὰ μόνον ὡς ἰδιότητες τῆς δημιουργικῆς αἰτίας τῶν ὄντων, δηλαδὴ τοῦ χώρου. Καὶ ἀκόμη ὅτι ἐφ' ὅσον τὴν ὠραιότητα, τὴν καλωσύνην,

τὴν ἀρμονικότητα καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἢμποροῦν νὰ τὰς ἔχουν ὡς χαρακτηριστικὰ αὐτῶν τὰ ὄντα, εἶναι φανερώτατον ὅτι ἡ δημιουργὸς τῶν ὄντων αἰτία τὰς ἔχει εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν.

ΠΑΥΛΟΣ

“Ὅλα αὐτὰ ἔχουν πράγματι ἀποδειχθεῖ καὶ δὲν ἔχω καμμίαν ἀντίρρησην νὰ διατυπώσω.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἐὰν θέλῃς τῶρα νὰ σοῦ πῶ τὸ διατὶ ἄρχισα νὰ ὁμιλῶ προηγουμένως περὶ τοῦ τρόπου καθ’ ὃν παράγεται τρόπον τινὰ ἡ ὠραιότης, δὲν τὸν ἔκαμα διὰ νὰ ἀποδείξω ἄν, ὁ χῶρος ἔχει καὶ τὰς ἐξεταζομένας ιδιότητας, ἀλλὰ διὰ νὰ κατατοπισθῶμεν ἀφ’ ἑνὸς περισσότερον εἰς τὴν κατανόησιν αὐτῶν τῶν ἀφηρημένων ἐννοιῶν, καὶ ἀφ’ ἑτέρου—τὸ σπουδαιότερον—διὰ νὰ ἴδωμεν ἄν, κατὰ χονδρικὸν ἔστω καὶ κεφαλαιώδη τρόπον, ἡ ὕπαρξις αὐτῶν τῶν ἐννοιῶν, προσαρμόζεται εἰς ὅσα μέχρι στιγμῆς ἔχομεν ἀποδείξει καὶ παραδεχθεῖ, ἰδίως δὲ εἰς τὴν περὶ δημιουργίας τῶν ὄντων θεωρίαν.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἐχεις δίκαιον εἰς ὅσα εἶπες, καταλαβαίνω δὲ ὅτι κακῶς ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι ἡ ἐξονύχισις τοῦ θέματος ἀποτελεῖ ἀντικείμενον τῆς ἐρεύνης μας. Ἄν ἔχῃς λοιπὸν ὄρεξι συμπλήρωσε τὴν εἰκόνα καθ’ ἣν αἱ περὶ ὧν πρόκειται ἐννοιαὶ προσαρμόζονται εἰς τὴν περὶ αἰτίας τῶν ὄντων θεωρίαν, ἔστω καὶ κατὰ χονδρικὸν τρόπον.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἦμπορῶ λοιπὸν εἰς ὅσα εἶπα νὰ προσθέσω καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅπως σοῦ εἶπα, ἡ ὠραιότης πηγάζει ἐκ τῆς ἀρμονικῆς καὶ συμμετρικῆς κατατάξεως τῶν χαρακτηριστικῶν καὶ τῶν μερῶν τοῦ ὄντος, τῆς ὀφειλομένης εἰς τὴν συμμετρικὴν τάσιν τῶν δυνατικῶν, τῶν ἐγκεκλεισμένων ἐντὸς αὐτοῦ.

ΠΑΥΛΟΣ

Τὸ ἐνθυμοῦμαι καλὰ αὐτό.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἡ τάσις ὅμως αὐτὴ ἢ παράγουσα τὴν μορφήν τοῦ ὄντος, δὲν ἐξαντλεῖται καὶ μετὰ τὴν μορφοποίησιν αὐτοῦ ἀλλ' ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχη ὡς προσπάθεια διατηρήσεως τῆς μορφῆς καὶ τελειοποιήσεως ταύτης ἐπὶ τὸ ἀρμονικώτερον καὶ τὸ συμμετρικώτερον διὰ τῆς καταπολεμήσεως πάσης ἔξω τοῦ ὄντος τάσεως προερχομένης ἀπὸ ἄλλα ὄντα. Ἡ ἐξακολουθητικὴ αὐτὴ τάσις ἢ ὑπάρχουσα εἰς τὸ ὄν καὶ μετὰ τὴν μορφοποίησιν αὐτοῦ, ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ τὴν ἐσωτερικὴν μορφήν αὐτοῦ καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἄλλην ἔννοιαν ἐκ τῶν ἐξεταζομένων, ποὺ ὀνομάζομεν Καλωσύνην. Ἡ δὲ καλωσύνη αὕτη, ἢ ἐσωτερικὴ μορφή τοῦ ὄντος, φθάνει καὶ εἶναι διακεχυμένη καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν του, ὡς ἔκφρασις αὐτοῦ. Δηλαδή ἔκφρασις εἶναι ἢ ἐσωτερικὴ διάθεσις, ὁ βαθμὸς Καλωσύνης τοῦ ὄντος.

ΠΑΥΛΟΣ

Πολὺ ἱκανοποιητικὴ σὲ βεβαιῶ εἶναι ἢ προσαρμογὴ τῆς σημασίας τῶν ἐξεταζομένων ἐννοιῶν, εἰς τὰ δεδομένα τῆς θεωρίας τῆς αἰτίας τῶν ὄντων.

ΚΡΙΤΩΝ

Συμβαίνει ὅμως, δι' ἄλλους καὶ πολλοὺς λόγους ποὺ θὰ ἀναπτύξωμεν ἄλλην φοράν, ἢ ἐσωτερικὴ μορφή, ἢ ἐσωτερικὴ διάθεσις, ἢ Καλωσύνη τοῦ ὄντος, νὰ εἶναι ἔντονη καὶ ζωηρά, ὅτε αὕτη ὡς παλμὸς ποὺ εἶναι, ἀκτινοβολεῖται καὶ ἔξω τοῦ ὄντος καὶ μεταδίδεται ὡς παλμὸς εἰς τὰ ἄλλα ὄντα διὰ νὰ τὰ ἀφομοιώσῃ, νὰ τὰ καταστήσῃ κοινωνὰ τῆς ἀκτινοβολουμένης Καλωσύνης καὶ νὰ τὰ κάμῃ Καλά. Ἡ ἐνέργεια αὕτη εἶναι ἢ πηγὴ ἐξ ἧς προέρχονται αἱ ἔννοιαι τῆς Ἀρμονίας καὶ τῆς Δικαιοσύνης. Αὕτη δὲ ἢ ἐνέργεια, ὅπως θὰ ἐξετάσωμεν ἄλλην φοράν, θεωρουμένη μὲ τὸ πρῖσμα τῆς Φυσικῆς Ἐπιστήμης ὀνομάζεται Ἀρχὴ τῆς ἰσοβαθμίσεως τῆς Ἐνεργείας καὶ εἶναι «φυσικὸς νόμος».

ΠΑΥΛΟΣ

Σὲ βεβαιῶ καὶ πάλιν ὅτι ἢ προσαρμογὴ ὄλων αὐτῶν, πρὸς

τὴν οὐσίαν τῆς ἐρεύνης μας, εἶναι ὄχι μόνον ἱκανοποιητικὴ ἀλλὰ καὶ ἀξιοθαύμαστος ἤμπορῶ νὰ εἶπω.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἐὰν τώρα προσέξῃς ὅλα ὅσα εἶπα περὶ τῶν ἐννοιῶν, θὰ ἴδῃς ὅτι ἡ ἀποκατάστασις Ἄρμονίας καὶ Δικαιοσύνης, πραγματοποιεῖ τὴν Ἐλευθερίαν. Αὐτὸ δὲ θὰ τὸ καταλάβῃς καλύτερα ὅταν σκεφθῇς τὰ ἑξῆς. Ἡ τάσις τῶν δυνατικῶν δημιουργεῖ τὴν Ὠραιότητα. Ἡ τάσις ἐπίσης, ἐκφράζει τὴν ἐσωτερικὴν μορφήν, τὴν Καλωσύνην. Ἡ τάσις ἐπίσης, ἀποκαθιστᾷ Ἄρμονίαν καὶ ἀπονέμει Δικαιοσύνην. Ἡ πραγματοποίησις ὅμως τῆς τάσεως αὐτῆς, εἶναι ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν δυνατικῶν ἀπὸ τὴν ἐν τῇ ὕλῃ αἰχμαλωσίαν αὐτῶν, δηλαδὴ ἡ τάξις ἐκείνη τῶν πραγμάτων, ἃς ποῦμε ἔτσι, καθ' ἣν τὰ δυνατικὰ καταλαμβάνουν ἕκαστον τὴν εἰς αὐτὸ ἀναλογοῦσαν θέσιν ἐν τῷ χώρῳ. Αὕτη ἡ τάξις πραγματοποιουμένη ἐκφράζει τὴν ἀπόλυτον Ἐλευθερίαν, τὸ ἀντικείμενον τῆς προσπάθειας τῶν δυνατικῶν, τῶν πρωτατόμων, τῶν ἠλεκτρονίων, τῶν ἀτόμων, τῶν ὄντων, ἡ ὁποία Ἐλευθερία ταυτίζεται οὕτως πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῶν. Συγχρόνως ὅμως τοῦτο εἶναι καὶ ἡ πραγματοποίησις τῆς ἀπολύτου Καλωσύνης καὶ τῆς ἀπολύτου Ἄρμονίας καὶ Δικαιοσύνης, δηλαδὴ τῆς ἀπολύτου Ὠραιότητος. Ἀπὸ αὐτὴν δὲ τὴν τάξιν πηγάζει ἡ ἐννοια τῆς Ἐλευθερίας, ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται καὶ εἰς τὴν σχετικότητα τῆς ὕλης ὑπὸ τῶν ἐξ αὐτῆς ἀποτελουμένων ὄντων, διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως σχετικῆς πάντοτε Ἄρμονίας καὶ Δικαιοσύνης μεταξὺ αὐτῶν, ὅπως ἐπιτυγχάνονται καὶ αἱ ἄλλαι ἐννοιαί, ἐπιτυγχάνεται δὲ ἡ Ἐλευθερία χάρις καὶ μόνον εἰς τὴν τάσιν τῶν δυνατικῶν νὰ ἀπελευθερωθοῦν ἐκ τῆς ἐν τῇ ὕλῃ αἰχμαλωσίας αὐτῶν. Ὡς βλέπεις λοιπόν, ὁ χώρος, ὡς ἀρχὴ γεννῶσα τὴν τάσιν τῶν δυνατικῶν εἶναι ἡ δημιουργὸς αἰτία τῶν ἐξ αὐτῆς προκυπτόντων ὄντων, εἶναι συνεπῶς καὶ τὸ Ὠραῖον καὶ τὸ Καλὸν καὶ τὸ Ἀρμονικὸν καὶ τὸ Ἐλεύθερον, ὅλα εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὑπέρτατος βαθμὸς ἀνήκει μόνον εἰς τὸν χώρον, ἐν τῇ ὕλῃ, ἐν τῇ πραγματικότητι ἐν τῇ

ὅποια ζῶμεν, μεταξύ τῶν ὄντων, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσι καὶ νὰ νοοῦνται αἱ ἐννοιαὶ αὐταὶ παρὰ μόνον σχετικῶς.

ΠΑΥΛΟΣ

Ἐκεῖνο ποὺ εὐρίσκω νὰ εἶπω εἰς ὅσα ἤκουσα, εἶναι νὰ ἐπιναλάβω ἀκόμη μίαν φοράν τὴν ἱκανοποίησιν μου διότι αἱ ἐννοιαὶ αὐταὶ προσαρμόζονται εἰς τὰ συμπεράσματα τῆς ἐρεύνης μας καὶ κατὰ τρόπον μάλιστα ποὺ εἶναι ἐξαιρετικῶς ἱκανοποιητικὸς καὶ διὰ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα.

ΚΡΙΤΩΝ

Πρόσεξες, τώρα, ἀγαπητέ Παῦλε, ἓνα πρᾶγμα;

ΠΑΥΛΟΣ

Ποῖον;

ΚΡΙΤΩΝ

Μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν μένει κανένα γνώρισμα ἀπὸ τὸν ὄρισμόν τῆς Ἀληθείας, τὸ ὅποῖον νὰ μὴ ἔχωμεν ἐξετάσει ἂν τὸ ἔχη ὁ Χῶρος.

ΠΑΥΛΟΣ

Καὶ πολὺ μάλιστα τὸ ἔχω προσέξει καὶ δὲν ἤμπορεῖς νὰ φαντασθῆς πόση εἶναι ἡ χαρὰ μου διότι ἐφθάσαμεν εἰς ἓνα συμπέρασμα, τόσον ἱκανοποιητικὸν μάλιστα.

ΚΡΙΤΩΝ

Ὅστε λοιπὸν τί εἶναι ὁ Χῶρος;

ΠΑΥΛΟΣ

Εἰς σὲ ἀνήκει, ἀγαπητέ Κρίτων, ἡ τιμὴ νὰ διατυπώσης αὐτὸ τὸ συμπέρασμα.

ΚΡΙΤΩΝ

Λοιπὸν· ὁ Χῶρος εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ὑπάρχει αὐτὸ καθ' ἑαυτό, τὸ ἓν, τὸ ἀπόλυτον καὶ ἀκατάλυτον καὶ ἄπειρον καὶ αἰώνιον. Ὁ Χῶρος εἶναι τὸ ὑπάρχον χωρὶς τὴν σχετικότητα τόπου καὶ χρόνου ἢ οἵανδήποτε ἄλλην σχετικότητα. Ὁ Χῶρος εἶναι ἡ δημιουργικὴ αἰτία πάντων τῶν ὄντων καὶ φαινομένων καὶ σκοπὸς αὐτῶν, χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ ἔχη ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως ἄλλης δημιουργικῆς καὶ γεννεσιουργοῦ αἰτίας διὰ νὰ ὑπάρχη. Ὁ Χῶρος εἶναι τὸ ἀναλλοίωτον τὸ μὴ ὁμοιάζον μὲ τίποτε ἄλλο, τοῦ ὁποῖου ἕκαστον μέρος εἶναι ὅμοιον

μέ κάθε ἄλλο μέρος του καί μέ τὸ ὅλον. Ὁ Χῶρος εἶναι τὸ ἀπολύτως Μέγα, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου κάθε ἄλλο, ὅ,τιδήποτε, εἶναι πολὺ μικρόν. Ὁ Χῶρος εἶναι τὸ ἀπολύτως Ὠραῖον, τοῦ ὁποίου οὐδέν ἄλλο ὠραιότερον. Ὁ Χῶρος εἶναι τὸ ἀπολύτως Καλόν, τοῦ ὁποίου οὐδέν καλύτερον. Ὁ Χῶρος εἶναι τὸ ἀπολύτως Συμμετρικόν καί Ἀρμονικόν. Ὁ Χῶρος εἶναι τὸ ἀπολύτως Ἐλεύθερον. Ὁ Χῶρος, λοιπόν, εἶναι τὸ ὄντως ὄν. Ὁ Χῶρος εἶναι ἡ Ἀλήθεια.

ΠΑΥΛΟΣ

Πραγματικῶς, ἀληθῶς. Ὁ Χῶρος εἶναι ἡ Ἀλήθεια. Ὁ Χῶρος, αὐτὸ τὸ Χάος τὸ ὁποῖον μᾶς ἐγγίζει παντοῦ καί εἰς πᾶσαν στιγμὴν, ποὺ εἶναι παρὸν ἀπανταχοῦ καί ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχομεν καί ζῶμεν καί κινούμεθα, ὁ Χῶρος λοιπόν, εἶναι πράγματι τὸ ὄντως ὄν, ἡ Ἀλήθεια, τὴν ὁποίαν ὁ Ἄνθρωπος ἀπὸ καταβολῆς Κόσμου ζητεῖ. Ὁ Χῶρος εἶναι ὅπως εἶπες ἡ ὑπερτάτη Ἀξία, ἡ ὑπερτάτη Ἐννοια, τὸ μέτρον πάσης συγκρίσεως, ἡ πηγὴ πάσης δυνάμεως καί πάσης ἐννοίας.

ΚΡΙΤΩΝ

Εἶναι ὅμως ἀπαραίτητον ὅπως, αὐτὴν τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν διετυπώσαμεν τὸ τελικὸν συμπέρασμα τῆς συζητήσεώς μας, ὑπενθυμίσωμεν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας ἔχομεν ἀναλάβει κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁμιλίας μας. Αἱ ὑποχρεώσεις μας δὲ αὐταὶ εἶναι, νὰ δοκιμάσωμεν τὸ ὄντως ὄν ποὺ εὐρήκαμε πρὸς ἐξήγησιν τῶν ὄντων καί φαινομένων, ὅπως ἐδοκιμάζαμεν καί τὸν ὄρισμόν τοῦ ὄντως ὄντος κατὰ τὴν ἀναζήτησιν αὐτοῦ. Δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ ἐξηγήσωμεν ὅλα τὰ ὄντα καί ὅλα τὰ φαινόμενα, ἀφοῦ δὲν θὰ μᾶς ἔφθανε πρὸς τοῦτο ὀλόκληρος ἡ ζωὴ μας, ὅσηδήποτε καί ἂν ἦτο, νομίζω ὅμως ὅτι, ὅταν κατορθώσωμεν νὰ ἐξηγήσωμεν μερικὰ βασικὰ καί κεφαλαιώδους σημασίας ὄντα καί φαινόμενα, θὰ εἶναι τοῦτο ἄρκετόν καί τελείως ἱκανοποιητικόν δι' ἡμᾶς. Ὅσον δὲ διὰ τὰ ἄλλα τὰ πολλὰ ὄντα καί φαινόμενα, τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, θὰ ἀφίσωμεν κατ' ἀνάγκην τῇ δουλειᾷ αὐτῇ, νὰ τὴν κάμουν ἄλλοι ἄνθρωποι

τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος. Καὶ τώρα, ἤμποροῦμε νομίζω νὰ ποῦμε ὅτι ἡ συζήτησίς μας ἐτελείωσε, ἐκτὸς ἐὰν θεωρεῖς ἀπαραίτητο νὰ διατυπώσης τίποτε ἄλλο σχετικὸν μὲ τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς.

ΠΑΥΛΟΣ

Τίποτε δὲν ἔχω νὰ προσθέσω εἰς ὅσα εἶπες.

ΚΡΙΤΩΝ

Ἄς σηκωθοῦμε λοιπὸν νὰ πᾶμε νὰ εὔρουμε καὶ τὴν ἄλλη παρέα, ἢ ὅποια θὰ μᾶς ἔχει χάσει καὶ ἄς προσπαθήσουμε νὰ ἀπολαύσουμε τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐξοχῆς ὅσον ἤμποροῦμε περισσότερον. Ὄταν δὲ νομίσω ὅτι ὑπάρχει ἡ κατάλληλος εὐκαιρία καὶ ἔχω τὴν ἀπαιτουμένη ὄρεξι, θὰ σὲ προσκαλέσω γιὰ νὰ ἐκπληρώσουμε ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον καὶ καλύτερον τὰς ὑποχρεώσεις μας.

ΠΑΥΛΟΣ

Εἶμαι σύμφωνος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006